

PROMJENE U PROSTORNOM RASPOREDU STANOVNIŠTVA PODRAVINE 1991. GODINE

1. UVOD

Od 1. do 15. travnja 1991. godine obavljen je novi sveobuhvatni popis stanovništva u Jugoslaviji. U Hrvatskoj to je već četrnaesti opći popis pučanstva, a provodi se u pravilu svakih deset godina - od dalekoga 1857. ljeta. To je vrlo važan, odgovoran i golem posao, koji daje osnovicu za ključna demografska, gospodarska, pa i politička planiranja i odluke. Najnoviji popis stanovništva 1991. godine odvijao se u nekim dijelovima Hrvatske u posebno teškim uvjetima, ali organizatori i statističari tvrde da je obavljen solidno i da može biti provjerena osnovica za analize. To se, dakako, prvenstveno odnosi i na područje Podravine, gdje je popis obavljen temeljito i sa svim elementima zadane metodologije i sistematičnosti.

S obzirom da je od popisa proteklo tek nekoliko mjeseci, jasno je da za ovu analizu (koja je pisana početkom srpnja) raspoložemo tek s nekoliko osnovnih sistematiziranih podataka. Za sada raspoložemo s tzv. prethodnim podacima (koji se u pravilu tek minimalno razlikuju od konačnih) o broju stanovnika svih naselja u Podravini 1991. godine, a iz toga smo izveli i neke druge tablice i zaključke. Ove podatke o kvantitativnom kretanju broja stanovnika dobili smo u službama za statistiku skupština općina Đurđevac, Koprivnica i Ludbreg, a u toku srpnja o tome je posebnu publikaciju objavio i Republički statistički zavod Hrvatske. Na osnovi raspoloživih podataka, a uspoređujući ih s rezultatima prijašnjih popisa, u ovoj analizi prvenstveno smo se, dakle, osvrnuli na daljnje krupne promjene koje su se i u razdoblju od 1981. do 1991. godine zbile u prostornom rasporedu stanovništva u Podravini. Naime, egzodus sa sela nastavljen je i dalje velikim intenzitetom, odnosno procesi deagrarizacije i deruralizacije ostaju osnovni pečat demografsko-gospodarskim kretanjima na našem prostoru.

2. INTENZIVNI PROCESI DERURALIZACIJE

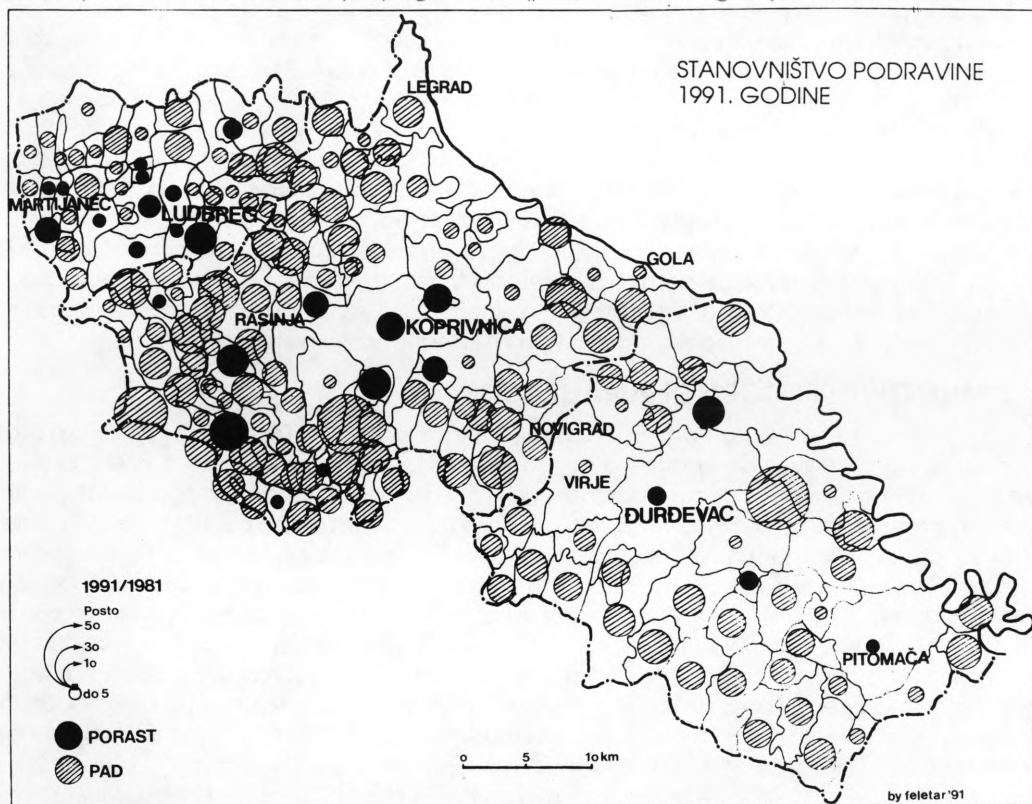
Ukupan broj stanovnika plodne Podravine (općine Đurđevac, Koprivnica i Ludbreg) praktički stagnira već pedesetak godina, a od popisa 1961. i polagano opada. I 1991. godine u spomenute tri podravске općine nabrojeno je 3.877 stanovnika manje nego deset godina ranije, pa pad prema tome iznosi 3,1 posto (slično je bilo i u desetljeću od 1971. do 1981. kada je pad iznosio 4.368 stanovnika ili 3,3 posto). Ovakvo opadanje stanovništva ne znači samo nešto manje pučanstva u našim podravskim selima i gradovima, već predstavlja i ključnu promjenu demografske strukture. Naime, naše stanovništvo sve više stari i u najvišim starosnim grupama osjetno se feminizira, što sve zajedno bitno umanjuje demografsku reproduktivnu sposobnost. Ako se tome doda i tradicionalni niski natalitet u podravskim obiteljima, koji je među najnižima u zemlji, onda je jasno da naš kraj možemo ubrojiti u depopulacijska područja Hrvatske. Budući da se u zadnjem desetljeću (1981-1991) i investicijsko-gospodarske djelatnosti nisu brže razvijale i nisu bile značajniji magnet za eventualno doseljavanje pučanstva iz drugih krajeva u Podravinu (bilo je, dakle, malo mehaničkog priliva), jasno je da naš kraj postaje prostor demografske stagnacije i pražnjenja. U razloge takva stanja nije nam cilj ulaziti u okviru

ove analize.

Dakako, procesi depopulacije i deruralizacije ne odvijaju se jednakim intenzitetom na cijelom prostoru tri podravške općine, već postoji logična prostorna diferencijacija: čak i na samoj razini općina, a pogotovo naselja. Radi se, ustvari, o posve logičnim i procesima koji su imanentni razvoju industrijskog društva: depopuliraju područja klasične autarkične poljoprivredne proizvodnje, a demografski rastu naselja u kojima se razvija industrija i tercijarno-kvartarni sektor - dakako uz sve pozitivne i negativne konzekvence u životu ljudi koje takva nova prostorna preraspodjela naseljenosti sobom donosi. Na nijanse prostorne diferencijacije u stvaranju nove slike naseljenosti, u Podravini također utječe i niz kompleksnih faktora, među kojima su najznačajniji: udaljenost od općinskog središta i razina prometne povezanosti, intenzitet dnevnih migracija, razina kidanja tradicionalnih agrarnih odnosa, promjene u strukturi seoskih domaćinstava, reljefne i pedološke osobine i slično.

Kada se analizira proces depopulacije na razini triju podravških općina, onda je jasno, s obzirom na gospodarske osobine, da će najveći pad pučanstva i u razdoblju od 1981. do 1991. godine zabilježiti općina Đurđevac: tu je ukupan broj stanovnika opao čak za 6,9 posto (u razdoblju od 1971. do 1981. pad je iznosio 8,8 posto). U ostale dvije općine ukupan broj stanovnika praktički stagnira: u općini Koprivnica pad iznosi 0,8 posto, a u općini Ludbreg nešto više - 2,8 posto.

Diferenciranost porasta, odnosno u većini slučajeva - pada stanovništva, najjače je izražena po samim naseljima triju podravških općina (Tablica 1). U pravilu procesi deruralizacije, odnosno iseljavanja iz seoskih naselja, intenzivno se nastavljaju i dalje - bilo u susjedna općinska i industrijska središta, ili u udaljenije gradove (prvenstveno Zagreb). Ako se k tome doda i

Prostorni raspored postotnog porasta ili pada stanovništva svih naselja u Podravini u 1991. u odnosu na 1981.

nepovoljna starosna struktura seoskog stanovništva, te izrazito niski natalitet, onda se zaokružavaju glavni uzroci depopulacije podravskih ruralnih naselja.

Demografski rastu, ili bar stagniraju, uglavnom samo općinska središta i nekoliko prigradskih naselja i sela koja se nalaze uz najvažnije prometnice. I opet logična zakonitost: na tradicionalnom agrarnom istočnom dijelu Podravine, dakle u đurđevačkoj općini, izrazito mali broj naselja - samo 4 ili 10,3 posto od ukupnog broja naselja, bilježi mali porast žiteljstva. Grad Đurđevac raste i dalje vrlo sporo: zadnjih deset godina tek za 7,4 posto; drugo najveće naselje Pitomača praktički stagnira - poraslo je za 0,4 posto, dok Virje i dalje opada - za 3,4 posto. Ponešto je poraslo i stanovništvo Budančevica i Novoga Virja, ali tu se radi, čini se, o promjeni popisnih krugova u obuhvatu naselja (a faktički i ova naselja bilježe depopulaciju).

Tablica 1. Broj stanovnika u svim naseljima Podravine - prema privremenim rezultatima popisa iz 1991. godine. Izvor: Prethodni rezultati popisa, općinski zavodi za statistiku Koprivnica, Đurđevac i Ludbreg

	Broj stanovnika 1991. godine	Posto porast ili pad	
		1991/1981	1981/1971
ĐURĐEVAC	40.566	-6,9	-8,8
Batinske	192	-55,0	-17,6
Brodić	135	-30,8	-30,9
Budančevica	574	+8,3	-8,6
Budrovac	435	-16,5	-23,4
Čepelovac	461	-18,3	-12,0
Dinjevac	489	-13,3	-11,5
Donje Zdjelice	114	-8,1	-35,4
Đurđevac	7.281	+7,4	+5,2
Ferdinandovac	2.142	-3,8	-10,5
Grabrovnica	488	-10,1	-10,2
Hampovica	336	-20,8	-14,3
Kalinovac	1.646	-3,5	-14,2
Kladare	541	-4,9	-7,3
Kloštar Podr.	1.632	-11,9	-2,5
Kozarevac	715	-15,0	-12,5
Križnica	135	-22,4	-35,8
Mala Črešnjevica	242	-13,3	-22,3
Mičetinac	270	-12,3	-10,2
Miholjanec	435	-13,8	-17,7
Molve	1.570	-5,8	-10,6
Molvarske Grede	315	-15,8	-5,1
Novo Virje	1.582	+21,3	-15,6
Otrovanec	649	-8,2	-8,8
Pitomača	5.849	+0,4	+0,2
Podrav. Sesvete	1.955	-11,2	-12,3
Prugovac	826	-13,4	-5,4
Rakitnica	158	-15,5	-13,4
Repaš	576	-16,6	-15,8
Sedlarica	450	-17,4	-29,7
Sirova Katalena	401	-20,6	-20,3
Stari Gradac	839	-6,4	-14,6

	Broj stanovnika		Posto porast ili pad	
	1991. godine	1991/1981	1981/1971	
Starogr. Marof	275	-20,1	-9,7	
Suha Katalena	483	-14,1	-22,3	
Sv. Ana	153	-15,0	-13,5	
Šemovci	609	-9,1	-15,2	
Turnašica	382	-6,1	+9,1	
Velika Črešnjevica	609	-13,5	-19,9	
Virje	3.785	-3,4	-8,2	
Ždrala	842	-21,1	-15,2	
KOPRIVNICA	60.658	-0,8	-0,1	
Antolovec	119	-21,7	-27,9	
Bakovčice	338	-15,1	-10,7	
Belanovo Selo	58	-21,6	-21,2	
Borovljani	282	-9,0	-12,2	
Botinovac Ivanečki	213	-22,8	-9,6	
Botovo	300	-6,8	-14,4	
Brčani	73	-13,1	-29,4	
Cvetkovec	258	-9,2	-15,5	
Delovi	302	-14,2	-17,6	
Domaji	223	-11,6	-6,8	
Donja Velika	124	-15,7	-8,1	
Donjara	32	-27,3	-57,7	
Donji Maslarac	102	-12,1	-14,7	
Drnje	1.148	-2,2	-0,5	
Duga Rijeka	201	-5,2	-22,0	
Đelekovec	1.444	-9,0	-9,0	
Gabajeva Greda	205	-21,8	-48,2	
Glogovac	806	-10,2	-13,4	
Gola	1.092	-4,0	-9,3	
Gorica	163	-16,8	-19,0	
Goričko	163	-8,9	-20,2	
Gornja Velika	130	-12,8	-19,9	
Gornji Maslarac	63	+1,6	-21,5	
Gotalovo	478	-16,3	-9,2	
Grbaševac	47	-27,7	-32,2	
Grdak	116	-20,0	-5,2	
Herešin	643	+17,6	+18,1	
Hlebine	1.384	-12,5	-8,5	
Hudovljani	171	-13,2	-10,4	
Imbriovec	500	-13,6	-12,4	
Ivančec	68	-20,4	-27,5	
Jagnjedovac	347	-13,9	-7,1	
Jankovac	71	-17,4	-23,0	
Javorovac	106	-20,9	-22,5	
Jeduševac	141	-11,3	-11,2	
Kamenica	43	-47,6	-30,5	

	Broj stanovnika 1991. godine	Posto porast ili pad 1991/1981	Posto porast ili pad 1981/1971
Koledinec	204	-17,7	-17,2
Komatnica	107	-31,8	-22,9
Koprivnica	24.040	+15,8	+25,9
Kopr. Bregi	1.751	-0,5	-5,1
Kopr. Ivanec	1.365	-9,6	-2,0
Kunovec	671	-9,1	-10,0
Kunovec Breg	631	+11,3	+9,2
Kutnjak	438	-7,2	-19,9
Kuzminec	359	-20,4	-16,8
Ladislav	167	0,0	-11,2
Legrad	1.364	-18,4	-20,8
Lepavina	274 (?)	+303,0 (?)	-19,2
Ludbreški Ivanec	94	-5,1	-25,0
Lukovec	54	-30,1	-26,4
Mala Branjska	63	-25,0	-8,7
Mala Mučna	120	-14,3	-23,1
Mala Rasinjica	41	-2,4	-18,5
Mala Rijeka	36	-37,9	-36,3
Mali Botinovac	29	-6,5	+3,3
Mali Grabičani	206 (?)	-52,5 (?)	+7,4
Mali Otok	182	-17,6	-8,3
Mali Poganac	153	-6,1	-3,6
Miličani	173	-7,0	-19,6
Novačka	428	-17,2	-19,7
Novigrad Podr.	2.151	-10,6	-12,5
Otočka	310	-1,0	-16,9
Paunovac	41	-18,0	-40,5
Peščenik	125	-22,4	-22,6
Peteranec	1.570	-7,3	-3,6
Plavišinci	157	-25,9	-7,8
Prkos	91	-6,2	-20,5
Prnjavor	41	-6,7	-7,1
Pustakovec	149	-21,6	-17,4
Radeljevo Selo	130	-9,7	-15,8
Rasinja	929	-14,8	-9,5
Reka	1.478	-0,2	-1,9
Ribnjak	85	-33,1	-4,5
Rijeka Kopr.	107	-41,2	-22,6
Rovištanci	109	-11,4	-23,1
Segovina	69	-14,8	-24,3
Selnica Podr.	370	-16,7	-16,7
Sigetec	1.256	-7,3	-11,6
Sokolovac	549	-8,5	-0,2
Srdinac	61	-29,1	-33,3
Srijem	257	-19,9	-6,1
Starigrad	1.564	+17,5	+49,0
Subotica	652	-9,3	-3,7

	Broj stanovnika 1991. godine	Posto porast ili pad 1991/1981	Posto porast ili pad 1981/1971
Široko Selo	45	-22,4	-40,2
Štaglinec	434	+9,6	+10,3
Torčec	786	-8,6	-2,8
Trnovac	120	-9,1	-12,0
Velika Branjska	46	-23,3	-20,0
Velika Mučna	368	-11,3	-13,3
Velika Rasinjica	35	0,0	-10,9
Veliki Botinovac	107	-9,3	-18,1
Veliki Grabričani	144	-14,3	-16,8
Veliki Otok	371	-4,9	-7,6
Veliki Pogonac	310	-20,3	-17,2
Vlaislav	243	-19,0	-16,4
Vojvodinec	57	-1,8	-14,8
Vrhovac	64	+18,5	-25,0
Zablatje	325	-13,7	-12,4
LUDBREG	21.746	-2,8	-0,5
Apatija	324	-7,1	-9,3
Bolfan	463	-7,3	-9,6
Čičkovina	263	-5,5	-10,9
Čukovec	319	+22,3	+2,0
Donji Martijanec	447	+4,6	-5,5
Dubovica	677	+108,4 (?)	-5,7
Globočec	504	+0,6	+9,9
Gornji Martijanec	149	+27,5	-36,2
Hrastovljan	457	-4,5	-12,8
Hrastovsko	805	+1,6	-2,6
Hrženica	1.003	-2,2	-3,9
Kapela	539	-6,3	-1,2
Karlovec	649	-4,8	-2,4
Komarnica	191	-2,9	-6,7
Križovljan	335	-10,2	+1,1
Kučan	237	-2,1	+7,5
Ludbreg	3.300	+8,8	+34,6
Luka	305	-0,3	+2,0
Lunjkovec	250	-7,3	-14,7
Madaraševac	250	-7,3	-11,3
Mali Bukovec	929	-11,9	-11,7
Martinić	171	-8,4	-9,3
Novo Selo	279	-13,1	-4,0
Obrankovec	133	0,0	-3,6
Poljanec	851	-2,7	+10,2
Priles	262	-5,9	-4,5
Selnik	893	+4,6	+6,3
Sesvete	558	-12,9	-6,3
Sigetec	736	+8,6	+15,4

	Broj stanovnika 1991. godine	Prosječan pad ili rast	
		1991/1981	1981/1971
Slanje	715	-9,1	-10,3
Slokovec	310	-4,6	-8,8
Struga	569	-14,8	-5,7
Sudovčina	418	+5,7	+4,8
Sv. Đurđ	425	-13,0	-7,8
Sv. Petar	809	-5,4	-11,1
Veliki Bukovec	767	-7,9	-10,5
Vinogradi Ludbr.	478	+6,5	-6,7
Vrbanovec	717	-6,3	-3,1
Županec	259	-36,5	-8,4
PODRAVINA	122.970	-3,1	-3,3

U općini Koprivnica brojem stanovnika raste također općinsko središte i prigradska naselja (uz neke manje iznimke). U apsolutnom broju opet porastom prednjači Koprivnica, koja je u zadnjih deset godina porasla čak za 3.281 stanovnika ili za 15,8 posto. Ta je koncentracija posve logična, ali se odvijala ipak sporije nego u prethodnom desetljeću (od 1971. do 1981. grad je porastao za 25,9 posto), što odgovara i sporijim gospodarskim tokovima nakon 1981. godine. S obzirom na mrežu glavnih prometnica, te intenzitet dnevnih migracija u Koprivnicu, jasno je da porast žiteljstva bilježe i neka prigradska naselja, pogotovo ona novija. Tako i dalje demografski raste Herešin (za 17,6 posto), Starigrad (za 17,5 posto), Štaglinec (za 9,6 posto) i Kunovec Breg (za 11,3 posto). Brojem stanovnika su u koprivničkoj općini porasla još neka manja naselja, bilo zbog manje doseljavanja ili zbog prostornih promjena u samom popisu.

Najmanja razina prostorne diferencijacije u porastu ili padu stanovništva bilježi se i dalje na području ludbreške općine. To je posve razumljivo, jer je općinsko središte razmjerno malo naselje, a ima razvijenu industriju, pa je vrlo razvijena pojava dnevnih migracija. Sam grad Ludbreg i dalje je rastao, ali znatno sporije nego u ranijem razdoblju: zadnjih deset godina za 8,8 posto, a u prethodnom desetljeću čak za 34,6 posto. Oko Ludbrega je demografski ojačalo još nekoliko naselja, a i ona prigradska naselja koja gube stanovništvo - depopuliraju neznatno. U općini Ludbreg rast broja stanovnika bilježi čak 12 naselja ili 30,8 posto od ukupnog broja sela.

Tablica 2. Broj naselja s porastom ili padom stanovništva u tri podravske općine u razdoblju od 1981. do 1991. godine. Izvor: Popisi stanovništva

	Broj naselja	Rast		Pad		Pad preko 20 posto	
		Posto	Posto	Posto	Posto	Broj	Posto
Đurđevac	39	4	10,3	35	89,7	7	17,9
Koprivnica	98	9	9,2	89	91,8	25	25,5
Ludbreg	39	12	30,8	27	69,2	1	2,7
Podravina	176	25	14,2	151	85,8	33	18,8

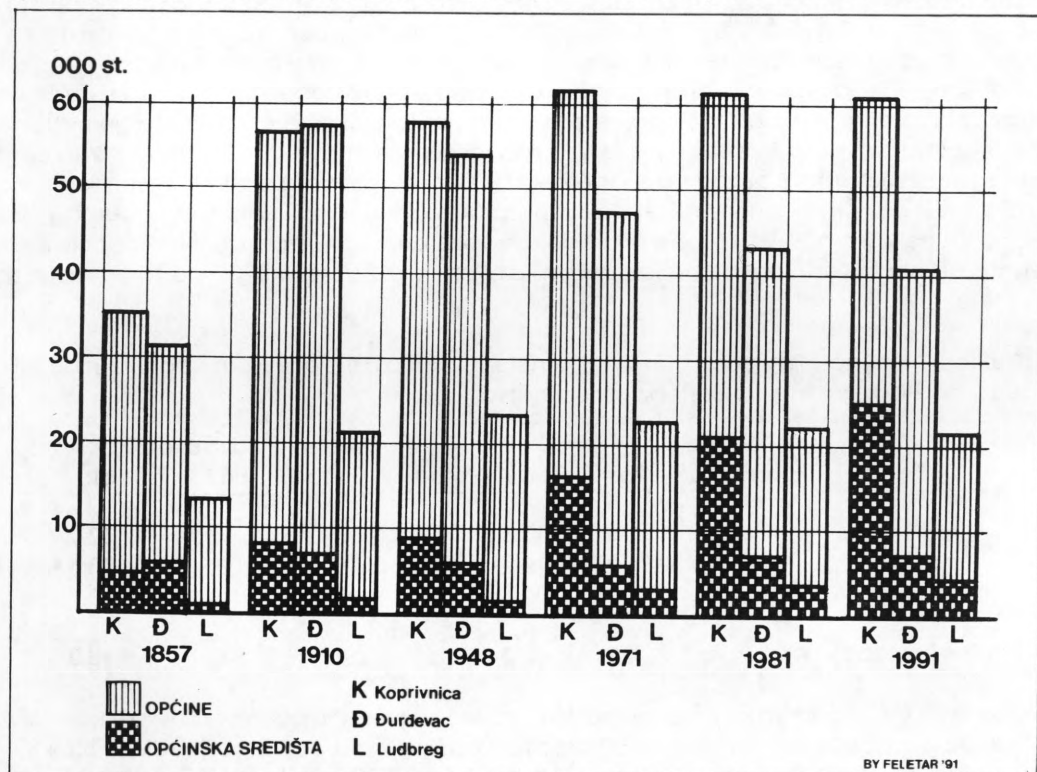
Ako se izuzmu općinska središta i prigradska naselja, najveći dio podravskih sela i dalje bilježi nezadrživu depopulaciju. Od ukupno 39 naselja u općini Đurđevac, depopuliralo je 35 ili 89,7 posto, od 98 naselja u općini Koprivnica pad bilježi čak 89 ili 91,8 posto, a u općini Ludbreg od 39 naselja depopulira 27 ili 69,2 posto. Neka sela brzaju prema potpunom nestajanju sa

zemljopisne karte: čak 33 naselja u Podravini izgubila su posljednjih deset godina više od 20 posto svojeg stanovništva! Nekoliko sela opalo je po broju pučanstva i za više od 40 posto. Najsnažnija depopulacija i dalje se bilježi u selima na Bilogori i Kalniku, te u poloju uz rijeku Dravu, odnosno na marginama općina.

3. PROMJENE U OSNOVNOJ STRUKTURI STANOVNIŠTVA

Iako još nisu gotova sabiranja i analize strukture stanovništva iz popisa 1991. godine (statističari će objavljivati rezultate sukcesivno slijedećih mjeseci i godina), ovdje ćemo ipak naznačiti neke poznate karakteristike u strukturi podravskog žiteljstva. Vezano uz promjene u prostornom rasporedu pučanstva, odvijaju se usporedo i procesi urbanizacije, odnosno povećanje broja gradskog žiteljstva. S obzirom na osobine tradicionalne, autarkične poljoprivredne strukture stanovništva Podravine, jasno je da se u naše tri općine procesi urbanizacije odvijaju znatno sporije nego što iznosi prosjek Hrvatske, a pogotovo u odnosu na neka industrijski razvijenija područja Republike.

Prema prvom općem popisu stanovništva, daleke 1857. godine, u gradovima je u Podravini živjelo samo 11,0 posto stanovništva, da bi to sudjelovanje do 1948. poraslo tek na 12,4 posto! Procesima industrijalizacije u zadnjih nekoliko desetljeća znatnije je porastao i broj gradskoga stanovništva, tako da je 1991. u općinskim gradskim naseljima već živjelo 27,9 posto Podravaca. Kao što se to moglo i očekivati, s obzirom na osobine industrijskoga razvoja, najbrže su se procesi urbanizacije odvijali u općini Koprivnica: tu je 1948. godine živjelo 14,9 posto gradskog stanovništva, a 1991. godine čak 39,6 posto. Istovremeno, stupanj urbanizacije u općini Đurđevac dostigao je tek 17,9 posto i u općini Ludbreg samo 15,2 posto (1991) (Tablica 3). Može se objektivno očekivati da će se procesi urbanizacije znatnije odvijati u Podravini tek u slijedećem

Ukupan broj stanovnika općina i općinskih središta u tri podravske općine od 1857. do 1991. godine

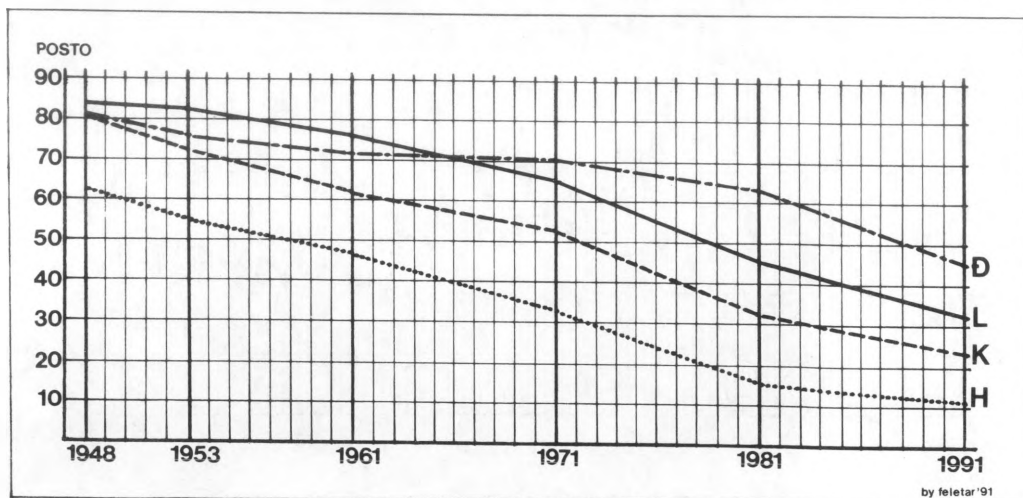
razdoblju, te širiti svoje karakteristike i na neka ruralna naselja, prvenstveno ona prigradska.

Tablica 3. Kretanje broja stanovnika u općinama i općinskim središtima Podravine - po popisima u karakterističnim godinama od 1857. do 1991. godine. Izvor: Popisi stanovništva

	1857	1910	1948	1971	1981	1991
KOPRIVNICA	36660	57135	58150	61086	61034	60658
Grad Koprivnica	3224	8018	8663	16483	20759	24040
Posto	8,8	14,0	14,9	27,0	33,6	39,6
ĐURĐEVAC	31966	57840	54293	47788	43577	40566
Grad Đurđevac	4781	7563	6569	6449	6781	7281
Posto	15,0	13,1	12,1	13,5	15,6	17,9
LUDBREG	13142	21131	23649	22340	22236	21746
Grad Ludbreg	975	1724	1580	2238	3014	3300
Posto	7,4	8,2	6,7	10,0	13,6	15,2
PODRAVINA	81768	136106	136092	131214	126847	122971
Općinska središta	8980	17305	16812	25170	30554	34251
Posto	11,0	12,7	12,4	19,2	24,1	27,9

Nastavljaju se i nadalje ključne promjene u strukturi stanovništva prema osnovnim grupama djelatnosti. I dalje su intenzivni procesi deagrarizacije, dok još uvijek raste sekundarni i pogotovo tercijarno-kvartarni sektor. Sudjelovanje poljoprivrednog stanovništva u strukturi žiteljstva prema osnovnim djelatnostima i dalje rapidno opada. Godine 1948. u općini Koprivnica živjelo je 80,1 posto agrarnog stanovništva, u općini Đurđevac 81,2 posto i u općini Ludbreg čak 84,0 posto (tadašnji prosjek za Hrvatsku iznosio je 62,4 posto).

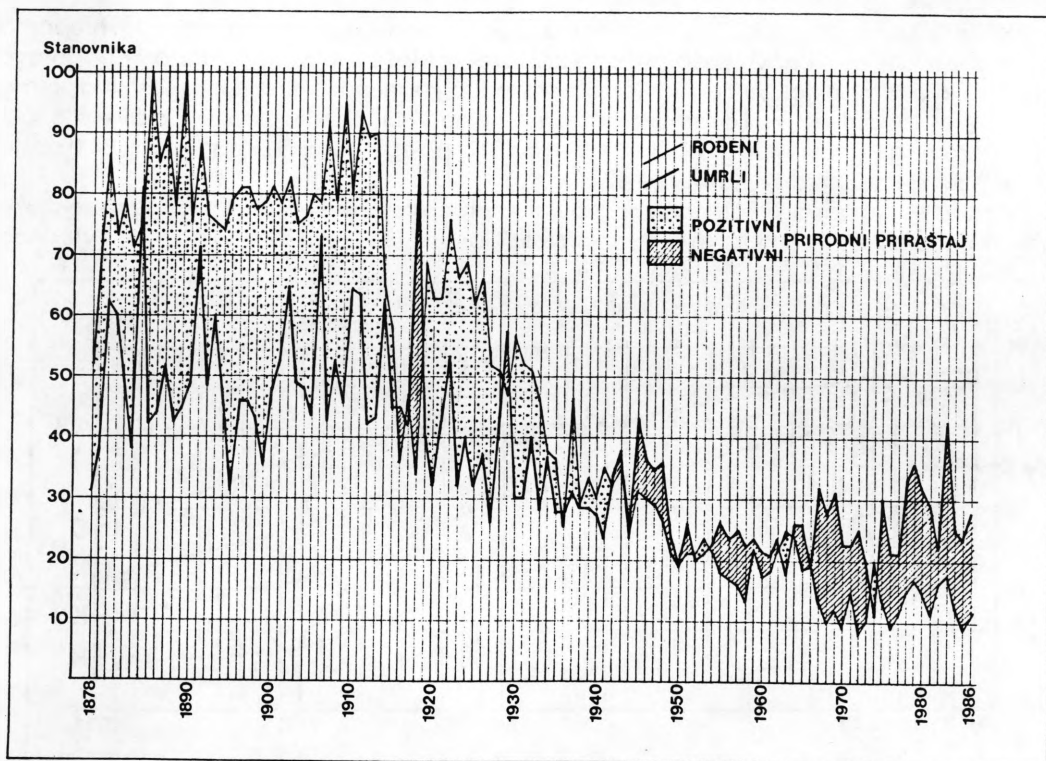
Slijedećih godina, prvenstveno zbog bujanja procesa industrijalizacije, deagrarizacija je napredovala i u Podravini razmjerno vrlo brzo. Godine 1961. sudjelovanje poljoprivrednog

Kretanje postotnog udjela poljoprivrednog stanovništva u tri podravske popćine (i u Hrvatskoj) prema popisima od 1948. do 1991. godine

stanovništva smanjeno je u općini Koprivnica na 62,7 posto, u općini Đurđevac na 77,2 posto i u općini Ludbreg na 77,0 posto (u Hrvatskoj na 47,3 posto). Procjena prema popisu iz 1991. godine mogla bi se zaokružiti na slijedeće sudjelovanje poljoprivrednog žiteljstva: u općini Koprivnica oko 23,0 posto, u općini Đurđevac oko 46 posto i u općini Ludbreg oko 32 posto (u Hrvatskoj prosječno oko 11 posto). Procesi deagrarizacije ipak su nešto usporeni u zadnjem desetljeću, što je i posve razumljivo, jer je industrijalizacija bila sporija (uz opću gospodarsku krizu našega društva). Ustvari, tempo smanjivanja broja poljoprivrednog stanovništva u agrarnoj je Podravini već dosegao opasnu granicu, jer poljoprivrednoj proizvodnji počinje nedostajati mlade radne snage. Naime, usprkos tomu što je u nas postotak poljoprivrednog stanovništva još uvijek znatno viši nego u najrazvijenijim zemljama, neke druge osobine ukazuju na radnu ugroženost poljoprivrede, jer kod nas nije usporedo tekao i proces odgovarajuće mehanizacije, okrupnjavanja posjeda, školovanja poljoprivrednika, nepovoljnija je starosna i druga struktura agrarnoga pučanstva i slično. Prema tomu, može se opravdano očekivati da će se u slijedećem razdoblju procesi deagrarizacije odvijati znatno sporije nego dosad.

Za analizu ostalih strukturalnih promjena prema popisu 1991. godine još ćemo trebati pričekati sređene podatke. U svakom slučaju može se očekivati daljnje pogoršanje starosne strukture - osobito u seoskim naseljima. Veliku većinu podravske sela već je zahvatio neminovni proces starenja. Naime demografi su izračunali da je za normalnu demografsku reprodukciju nužno da u naselju ne prelazi sudjelovanje stanovništva starijeg od 60 godina 12 posto od ukupnog broja žiteljstva naselja - a većina naših sela ima čak više od 20 pa i 30 posto stanovništva starijeg od 60 godina! U takvoj starosnoj strukturi ne može se očekivati demografska revitalizacija. Stoga je razumljivo da u većini podravske sela godišnje više žitelja

Kretanje broja rođenih i umrlih u naselju Đelekovec od 1878. do 1986. godine. Vidi se gotovo stalni negativni prirodni priraštaj nakon drugog svjetskog rata - slična je situacija u velikom dijelu ostalih podravske sela

umre nego što se rodi, pa se stalno bilježi negativan prirodni priraštaj (karakterističan je primjer Đelekovca, koji smo prikazali u priloženom grafikonu). S obzirom da se niti u sljedećem razdoblju ne može očekivati doseljavanje, odnosno mehanički priliv novog (mlađeg) stanovništva u podravska sela, jasno je da će se proces starenja i odumiranja i dalje nastaviti.

Kada se dobiju podaci iz popisa 1991. godine, svakako će biti zanimljiva i analiza ostalih strukturalnih promjena: u školovanosti, kvalificiranosti, starosnoj i spolnoj strukturi, kretanju prirodnog priraštaja i slično. Što se tiče narodnosne (nacionalne) strukture, ona se nije bitnije izmijenila: odnos broja Hrvata i Srba ostao je uglavnom isti, a značajnije je opalo sudjelovanje Jugoslavena. No, to će biti predmet budućih analiza.

OSNOVNI IZVORI I LITERATURA

1. Mirko Korenčić: *Naselja i stanovništva SR Hrvatske 1857-1971*, JAZU, Zagreb 1979.
2. Mladen Friganović: *Demogeografija*, Zagreb 1978.
3. *Prethodni rezultati popisa stanovništva 1991. godine*, Republički zavod za statistiku Hrvatske, Zagreb 1991.
4. *Prethodni rezultati popisa stanovništva 1991. godine*, službe za statistiku skupština općine Koprivnica, Ludbreg i Đurđevac.
5. Dragutin Feletar: *Stanovništvo Podravine 1981. godine*, Podravski zbornik, Koprivnica 1981.
6. Dragutin Feletar: *Nastavljen egzodus sela*, *Scientia Podraviana*, broj 5, Koprivnica 1991.
7. Dragutin Feletar: *Procesi industrijalizacije i kretanje radne snage u Ludbregu*, Podravski zbornik, Koprivnica 1989.